O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
SAMARAQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-60510100-1.34
2021yil “25” avgust_

“TASDIQLAYMAN”
SamDU rektori:
R.I.Xalmuradov
2021 yil “25” avgust

TIBBIY BILIM ASOSLARI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 700 000- Muhandislik,ishlov berish va qurilish sohalari

Ta’lim sohasi: 710 000 – Muhandislik ishi

Ta’lim yo‘nalishi: 60710200-Biotexnologiya

Samarqand 2021

Fan/modul kodi TBT 4002		O'quv yili 2023-2024	Semestr 7	ECTS – Kreditlar 2	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fan nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami (soat)
	Tibbiy bilim asoslari		30	30	60

2\. **I. Fanning mazmuni**

Fannio'qitishdan maqsad - Oliy ta'limning Davlat ta'lim standartiga ko'ra Jismoniy madaniyat ta' lim soxalarida o'qitiladigan «Tibbiy bilim asoslari» fani dasturi Jismoniy madaniyatda va hayot davomida zarur bo'ladigan, odam organizmining tuzilishi, fiziologiyasi, bolalar kasalligi, ichki kasalliklar, yuqumli kasalliklar, bemor larni parvarish kilish, shikastlanganda tibbiy yordam berish, onalik va bolalik nn muhofaza qilish bo'limlardan tashkil topgan.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu:Kirish

Tibbiy yordamning anatomik fiziologik asoslari

Odam organizmining morfo-funksional asoslarini bilish, anatomik fizilogik xususiyatlarini aloxida yoritish. Inson tanasining asosiy kismlari nafas olish tezligini va turini aniklash. Ichki organlarning joylashish tartibi. Suyak tayanch sistemasi, . Kon tomir va limfa tizimi, nafas olish tizimi. Ovkat xazm kilish tizimi. Endokrin sistemasi. Modda va energiya almashinuvi. Siydik tanosil sistemasi. Nerv tizimi va sezgi organlar.

Fanning uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi

Ma'ruza mashg'ulotlari

Tibbiy yordamning anatomik fiziologik asoslari

Odam organizmining morfo-funksional asoslarini bilish, anatomik fizilogik xususiyatlarini aloxida yoritish. Inson tanasining asosiy kismlari nafas olish tezligini va turini aniklash. Ichki organlarning joylashish tartibi. Suyak tayanch sistemasi, . Kon tomir va limfa tizimi, nafas olish tizimi.

Ovkat xazm kilish tizimi. Endokrin sistemasi. Modda va energiya almashinuvi. Siydik tanosil sistemasi. Nerv tizimi va sezgi organlar.

Dorishunoslik

Dorilar va dorivorlar ashyosi. Dorivor preparatlarni xosil kilish usullari. Uzbekiston Respublikasida dorixona ishlarining tashkil etilishi. Retsept moxiyati va shakli. Dori-darmon shakllari.

Bemorlarni va zaharlanganlarni umumiy parvarish qilish, bolalarni parvarish qilishning o‘ziga xos xususiyatlari

Davolash muassasalari va uy sharoitlarida bemorlarni parvarish kilishga urgatish. Bemorni parvarish kilishning moxiyati va tibbiy xamshiraning urni va vazifalari. Bemorlarning shaxsiy pokizaligi. Tana xarorati puls, kon bosimi, nafas olish, ularni aniklash uslubiyati va baxolanishi. Bolalarni ovkatlantirish, soglom va kasal bolalarga karash.

Kasallik va zaharlanishdagi shifokordan oldingi yordam

SHifokordan oldingi yordam maksadi va vazifalari. Kasallik sabablari, rivoji, alomatlari, sindrom tushunchasi. Ichki kasalliklarning alomatlarini, raditsion zararlanish, zaxarlanish va kattik ta’sir etuvchi moddalar bilan zaxarli usimliklardan, ilon va xasharotlar zaxaridan utkir zaxarlanishlarni urganish. Ularni FV da xolatlarida bolalarga shuningdek kattalarga shoshilinch yordamning amaliy malakasini xosil kilish. Nafas olish a’zolari kasalliklari. YUrak kon tomir tizimi kasalliklari. Ovkat xazm kilish, endokrin va moddalar almashinuvi tizim kasalliklari. Siydik tanosil tizim kasalliklari, Asab ruxiyat buzilish. Giyovandlik va uning oldini olish chora-tadbirlari.

Yuqumli kasalliklar. Bolalar infeksiyalari.

Bolalar va kattalarda yukumli kasalliklarning asosiy belgilarini aniklashga bemorlarga zarur bulgan shifokordan oldingi va shoshilinch yordamni kursatishga, ularni parvarish kilishga va yukumli kasalliklarning

		olidini olishga urgatish. Epidemiya jarayoni, uchogi, ularning kelib chikish sharoitlari va sabablari. Virus infeksiyalari, turlari. OITS kuzgatuvchisi, yukish yullari, kechishi va okibati, profilaktikasi. Bolalar infeksiyalari. Infeksion jarayoni. Bakterologik uchok uta xavfli infeksiyalar. Antronozoonoz infeksiyalari. Immunitet va emlash ishi epidemiologiya asoslari. Nafas yullari infeksiyalari. Kon infeksiyalari. Ichak infeksiyalari. **Jarrohlik kasalliklarida va jarohatlanishlarda tibbiy yordam.** Uzbekistonda jarroxlik fanining rivojlanishi. Jaroxatlarning turlari. FV larda tibbiy evukatsiya boskichlarini tashkil etish. SHoshilinch shifokordan oldingi yordamni kursatish. Aseptika va antiaseptika. Dismurgiya transport immobilizatsiya. Ogrigsizlantirish reanimatsiya asoslari. Kon ketishi. Tramotik shok. CHukishda yordam berish. YOpik shakastlanishlar. Ezilish sindromi. Jarroxlik infeksiyasi. Kuyish, sovuk olidirish, va elektr tokir bilan shakastlanishlanishda tibbiy yordam kursatish. Suyaklar sinishi. Bosh, buyin, umurtka pogonasi shikastlanishi. Korin va chanokning utkir kasalliklari. Kombinatsiyalashgan shikastlanishlar. **Onalik va bolalikni muhofaza qilish** Uzbekiston Respublikasida onalik va bolalikni muhofaza kilish. Soglom turmush tarzini shakllantirish. Bolalar va usmirlarning barkamol bulib usishi, ona va bolaning organizmiga irsiyat va atrofdagi muxitning ta’siri. Onalik va bolalikni muhofaza kilish xakidagi bilimlar asoslarini berish, inson sogligi, shaxsiy va ijtimoiy boylik tushunchasini shakllantirish. Bolalar va usmirlar sogligining axvoli. Bolalar kasalliklarining oldini olish. Bolalardagi sil va teri kasalliklarining oldini olish. Bolalardagi ruxiy asab buzilishlar. **Fuqaro muhofazasi va favquloddagi vaziyatlar.** Turli FVning umumiy tavsiflari, okibatlari, FVning oldini olish, talofatlarni kamaytirish va Fv okibatlarini bartaraf etish tadbirlari bilan tanishtirish. Fukaro muhofazasi tizimini urganish. Uzbekiston milliy xavfsizligining muximligi, vazifalari va FVda birinchi tibbiy yordam kursatish. Tinchlik va xarbiy davrlarda sodir buladigan FVlar sharoitida tugri xarakat kilishni , axolini muhofaza kilish usullarini urgatish. Fukaro muhofazasining maksad va vazifalari. Axoli va xududlarni muhofaza kilishning tibbiy asosi.

	FVlarning tasnifi. Evukatsiya muhofaza vositalari. FV larda uziga va uzaro tibbiy yordam kursatish. **III. Amaliy (yoki <u>seminar yoki laboratoriya</u>) mashg‘ulotlar bo`yicha ko`rsatma va tavsiyalar.** **Amaliy mashg‘ulotlarning tavsiya etiladigan mavzulari:** **1.** Odam anatomiyasi va fiziologiyasi: Harakat organlarning tizimi, qon, qonning vazifasi, yurak tuzilishini vazifasi, nafas organlar tizimi, siydik tanosil a’zolar tizimi, nerv va sezgi tizimining ahamiyati, teri tuzilishi va ahamiyati. **2.** Dorilar va dorivorlar ashyosi. Dorivor preparatlarni xosil kilish usullari. Uzbekiston Respublikasida dorixona ishlarining tashkil etilishi. Retsept moxiyati va shakli. Dori-darmon shakllari. **3.** Bemorlar parvarishi: Bemorlar parvarishi, shaxsiy pokizaligi, tana xaroratini o‘lchashdomir urishini, kon bosimini, nafas tezligini aniqlan, qon aylanishga ta’ sir etuvchi vositalar, banka xantal, grelka qo‘yish qoidasi.Bemor bolalarni parva rish kilish.Bemor odamlarni tashish qoidalari.Dorilarni qullash usullari.Qo‘llaniladigan ta’lim texnologiyalari: diologik yondoshuv.muammoli ta’lim, aqlli xujum. Bolalar kasalliklari: Bolalar yoshi uning davrlari, parvarish kilish.Bolalarda ozik-ovqatga bo‘lgan talablar.Gelmentozlar, enterebeoz, askaridioz, lyambioz. Bolalarda ko‘rish faoliyatining buzilishlari.Bolalarda suyak tayanch apparati.Irsiy kasalliklar. **4.** Ichki kasalliklar: Nafas a’zolarning kasalliklari, traxeid, laringit, farin git.Surunkapi gepatit.jigar serrozi.Qon yaratish organlari, kamkonlik leykoz kasalligi, siydik chiqarish yo‘llarning kasalligi, buyrak tosh kasalligi.Kandli diabet kasalligi, giperklimikiya(koma). Asab kasalligi nevroz, nevrasteniya, nev rit radikulit.Ruhiy kasalliklar (shizofreniya, origofeneriya).Radiaktiv modda lardan zaxarlanish nur kasalligi.Utkir zaxarlanishda birinchi yordam. Qo‘llaniladigan ta’lim texnologiyalari:diologik yondoshuv, muammoli ta’lim, aqlli xujum. **5.** Yukumli kasalliklar: Immunitet va emlash ishlari.Kon infeksiyalari. Antro pazanoz kasalligi, vabo, o‘lat, kuydirgi, brutsellyoz.Zanoz kasalligi.qutirish.TORCH infeksiyasi.Jinsiy orqaoli yuqadigan kasalliklar, zaxm, so‘zak, trixamanoz.Teri kasalligi, dermatoz, zamburug kasalligi.Sil kasalligi

	6. SHikastlanganda tibbiy yordam: Avtoklav tuzilishi.Xirurg qo‘llarni zararlan tirish.Bosh kukrak qafasiga boglov ko‘yish.ko‘l oyog‘larga bog‘lov ko‘yish.Narkoz tur lari, bemorlarni narkozga tayyorlash va narkoz vaqtidagi asoratlar.Donorlik xa kida tushuncha.Qon guruhini rezurs fakturni aniklash usuli. SHokda birinchi yor dam.Jaroxat turlari.YOpiq va ochik shikastlanishlar.Kuyish.sovuk oldirish, elek tr tokidan shikastlanish.Suyaklar sinish turlari.Kukrak kafasining, bosh bo‘yin ning, umurtqa pog‘onasining, korin shikastlanishi. **7.** Onalik va bolalikni muhofaza kilish:oilani rejalashtirish.Qizlar gigiena si.Homiladorlik davrida ovqatlanish.YUrak tug‘ma nuqsonlari va revmatizm. **8.** Turli FVning umumiy tavsiflari, okibatlari, FVning oldini olish, talofatlarni kamaytirish va Fv okibatlarini bartaraf etish tadbirlari bilan tanishtirish. Fukaro muhofazasi tizimini urganish. Uzbekiston milliy xavfsizligining muximligi, vazifalari va FVda birinchi tibbiy yordam kursatish. Tinchlik va xarbiy davrlarda sodir buladigan FVlar sharoitida tugri xarakat kilishni , axolini muhofaza kilish usullarini urgatish. Fukaro muhofazasining maksad va vazifalari. Axoli va xududlarni muhofaza kilishning tibbiy asosi. FVlarning tasnifi. Evukatsiya muhofaza vositalari. FV larda uziga va uzaro tibbiy yordam kursatish.
3.	**V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: Davolash muassasalari va uy sharoitlarida bemorlarni parvarish kilishga urgatish. Tana xarorati puls, kon bosimi, nafas olish, ularni aniklash uslubiyati va baxolanishi. Bolalarni ovkatlantirish, soglom va kasal bolalarga karash. Bemorlar parvarishi: qon aylanishga ta’sir etuvchi vositalar, banka xantal, grelka qo‘yish qoidasi.Bemor bolalarni parvarish kilish. Bemor odamlarni tashish qoidalari. Bolalar kasalliklari: Bolalar yoshi uning davrlari, parvarish kilish. Gelmentozlar, enterebeoz, askaridioz, lyambioz. Bolalarda ko‘rish faoliyatining buzilishlari. Bolalarda suyak tayanch apparati. Irsiy kasalliklar ***ko‘nikmalariga ega bo‘lishi;***
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma‘ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • taqdimotlar;

	• laboratoriyaishlari. • kichik guruhlarda ishlash; • munozarali dars; • blits so`rov; • natijalari test topshiriqlari, yozma ish variantlari;
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘liq o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	**Tavsiya etilgan adabiyotlar ro‘yxati** **Asosiy adabiyotlar** 1.1. M.Ramazonova, X.Sodikova «Favqulodda vaziyatda tibbiy xamshiraning o‘quv qo‘llanmasi» 2017 1.2. Anatomiya atlas 2020 1.3. K.A.Svyatkina, E.V.Belogorskaya, N.P.Kudryavseva.Bolalar kasalligi.2015 1.4. V.M.Bogolyubov.Moskva.Ichki kasalliklar 1.5. V.I.Pokrovskiy, I.G.Bulkina.Moskva 1985y.YUqumli kasalliklar 1.6. David Verner, 2009y.Xammabop tibbiy qullanma 1.7. B.S.Tursunov Toshkent 2002y.Jarroxlik. **Qushimcha adabiyotlar:** 2.1. «Anatomiya va fiziologiya» o‘quv-uslubiy qo’llanmasi.2016 2.2 A.B.Mazurin. "Propevdeka detskix bolezni"M. 1985. 2.3 L.O.Badalyan. Nasledsvennie bolezni.I.Toshkent. 1980. 2.4 V.I.Pokrovskaya. Populiarnaya med. Ensiklopediya.I.Moskva.1991.
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O‘quv-uslubiy кengashining 2021 yil 24-avgust 1-son bayonnomasi bilan ma’qullangan**.**
8.	**Fan/modul uchun mas’ullar**: E.E.Qobilov – SamDU, “Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrasi professori, tibbiyot fanlari doktori
9.	**Taqrizchilar:** To’xtayev M– SamDU, “Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrasi professori, tibbiyot fanlari nomzodi (ichki)

	• laboratoriyaishlari. • kichik guruhlarda ishlash; • munozarali dars; • blits so`rov; • natijalari test topshiriqlari, yozma ish variantlari;
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘liq o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	**Tavsiya etilgan adabiyotlar ro‘yxati** **Asosiy adabiyotlar** 1.1. M.Ramazonova, X.Sodikova «Favqulodda vaziyatda tibbiy xamshiraning o‘quv qo‘llanmasi» 2017 1.2. Anatomiya atlas 2020 1.3. K.A.Svyatkina, E.V.Belogorskaya, N.P.Kudryavseva.Bolalar kasalligi.2015 1.4. V.M.Bogolyubov.Moskva.Ichki kasalliklar 1.5. V.I.Pokrovskiy, I.G.Bulkina.Moskva 1985y.YUqumli kasalliklar 1.6. David Verner, 2009y.Xammabop tibbiy qullanma 1.7. B.S.Tursunov Toshkent 2002y.Jarroxlik. **Qushimcha adabiyotlar:** 2.1. «Anatomiya va fiziologiya» o‘quv-uslubiy qo’llanmasi.2016 2.2 A.B.Mazurin. "Propevdeka detskix bolezni"M. 1985. 2.3 L.O.Badalyan. Nasledsvennie bolezni.I.Toshkent. 1980. 2.4 V.I.Pokrovskaya. Populiarnaya med. Ensiklopediya.I.Moskva.1991.
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O‘quv-uslubiy кengashining 2021 yil 24-avgust 1-son bayonnomasi bilan ma’qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ullar**: E.E.Qobilov – SamDU, “Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrasi professori, tibbiyot fanlari doktori
9.	**Taqrizchilar:** To’xtayev M– SamDU, “Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi” kafedrasi professori, tibbiyot fanlari nomzodi (ichki)

Kafedra mudiri: **prof. Boymurodov H.T.**

Mazkur modul Geografiya va ekologiya fakulteti kengashining 2021 yil 31 maydagi 10-sonli yig‘ilishida ko‘rib chiqilgan va tasdiqlangan.

Fakultet dekani: **dots.Ibragimov L.Z.**

“Kelishilgan”
SamDU o‘quv ishlar bo’yicha prorektor:
prof. A.S.Soleyev
“24” avgust 2021 yil